

ПРАВО НА ТАЄМНИЦЮ КОРЕСПОНДЕНЦІЇ І ТЕЛЕФОННИХ РОЗМОВ ЯК САМОСТІЙНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ: ОБҐРУНТУВАННЯ НАУКОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ

У статті обґрунтовано наукову концепцію розуміння права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов як самостійного права. Із цією метою надано коротку характеристику сутності концепції розуміння названого права як складової права на недоторканість особистого та сімейного (приватного) життя, яку автором названо «особистісною» концепцією. Наведено причини її існування, серед яких виділено в тому числі особливості міжнародно-правової регламентації права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов та історичну обумовленість. Розглянуто основні положення, які висувуються науковцями та формують зміст концепції «самостійного права». Висунуто низку аргументів на користь останнє названої концепції, чим було доведено недоцільність обмеження сутності й призначення права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов виключно рамками особистого життя. Для обґрунтування концепції «самостійного права» було розглянуто окремі наукові погляди вчених, позицію Європейського суду з прав людини, проаналізовано актуальність використання та інший бік розуміння причин існування «особистісної» концепції, враховано семантичне значення термінів «приватне» та «особисте». У цьому контексті автором було сформульовано критерій «офіційності», за яким варто визначати, яка кореспонденція та які телефонні розмови становлять об'єкт правової охорони інституту таємниці кореспонденції і телефонних розмов.

Ключові слова: право людини, право на таємницю кореспонденції і телефонних розмов, наукові концепції, приватне життя, Європейський суд з прав людини.

**Токар Наталія
Володимирівна,**

аспірант кафедри
адміністративного
та господарського
права юридичного
факультету
Запорізького
національного
університету

Сучасний стан наукових розробок у сфері сутності права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов характеризується наявністю численних концепцій, підходів, позицій та поглядів, що пояснюється як недосконалістю нормативно-правового забезпечення реалізації цього права, так і його складністю та багатоаспектністю як правової категорії. Серед них основу всіх правових досліджень з окресленої проблематики становлять дві основні наукові концепції розуміння названого права: як складової права на недоторканість особистого та сімейного (приватного) життя, або «особистісна» концепція, (Д. В. Бушков, Ю. О. Говенко, І. Б. Григорьев, Н. В. Федотова, Г. В. Шагара та ін.) та як самостійного права, зміст та призначення якого є ширшим за захист особистого життя особи (С. О. Панасенко, П. С. Скопец та ін.). Недосконалість першої з вказаних концепцій та її

можливий вплив на зниження рівня правової захищеності громадян за допомогою інституту таємниці кореспонденції і телефонних розмов, відсутність комплексних наукових досліджень щодо вивчення та порівняння існуючих концепцій, розрізненість та фрагментарність викладу цих питань у наукових працях та інші зумовлюють необхідність ґрунтовного аналізу та обґрунтування вибору доцільної до застосування концепції розуміння зазначеного конституційного права особи.

З огляду на це, метою статті є обґрунтування наукової концепції розуміння права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов як самостійного права людини. Для її досягнення необхідно виконати наступні завдання: коротко ознайомитись із сутністю сучасних концепцій розуміння вказаного права; встановити неактуальність причин існування «особистісної» концепції; довести недоцільність звуження поняття «приватне життя» в якості додаткового аргументу на користь концепції «самостійного права»; запропонувати авторський підхід до визначення предмету права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов.

Приступаючи до виконання поставлених завдань, зазначимо, що однією з найбільш поширених у наукових джерелах концепцій розуміння права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов є «особистісна» концепція, стрижневою ідеєю якої є те, що вказане право є складовою права на таємницю особистого та сімейного життя (на недоторканість, повагу до приватного життя). До головних особ-

ливостей досліджень, в основу яких покладено цю концепцію, слід віднести те, що: 1) право на таємницю кореспонденції і телефонних розмов вивчається в безпосередньому зв'язку з інше названим правом; 2) поняття приватного й особистого життя отожднюються; 3) у загальній частині наукових праць, присвячених праву на таємницю кореспонденції і телефонних розмов та його правовій охороні, передусім йде мова про поняття та значення права на таємницю особистого й сімейного життя (або недоторканості приватного життя), і лише наче мимохідь згадується безпосередній предмет наукових пошуків; 4) при вивченні історичного аспекту розвитку правової охорони права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов, більшу частину матеріалів присвячено питанням охорони права на особисте життя.

Дотримання названої концепції пояснюється декількома обставинами: по-перше, особливостями міжнародно-правової регламентації цього права [1, с. 28], які виражаються в закріпленні сукупності особистих прав (на недоторканість особистого й сімейного життя, недоторканість житла, недоторканість кореспонденції, захист честі та репутації) в межах одного нормативного положення (ст. 12 Загальної декларації прав людини [2], ч. 1 ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [3], ч. 1 ст. 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [4]); по-друге, історичною обумовленістю зазначеного, оскільки, окрім прийнятих у 1940-х–1970-х рр. міжнародно-правових документів, які

ми назвали вище, регламентація права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов у зв'язці з іншими правами здійснювалась у радянському законодавстві (наприклад, ст. 54 Конституції УРСР 1978 р. [5] та ст. 56 Конституції СРСР 1977 р. [6]); по-третє, тим фактом, що деякі з наукових досліджень з окресленої тематики здійснюються на підставі російського законодавства, у тому числі на підставі ст. 23 Конституції РФ [7], у межах якої досліджуване нами право регламентується тим же чином, що й у попередньо названих випадках.

Водночас, перш ніж прокоментувати викладене, вважаємо доцільним ознайомитися з основними положеннями другої концепції розуміння права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов, відповідно до якої останнє розглядається як самостійне право, оскільки вона побудована переважно на запереченні попередньо розглянутої концепції. Її центральною ідеєю є те, що «право на таємницю кореспонденції не обмежується лише приватним життям особи» [8, с. 21–22]. Вона розвивається в наступних положеннях наукових доробок:

— «віднесення таємниці листування, телефонних розмов, поштових, телеграфних та інших повідомлень лише до таємниці приватного життя не повною мірою співвідноситься із суб'єктним складом цього виду таємниць. Так, для працівників спеціалізованої організації, що забезпечує передачу таких повідомлень, таємниця кореспонденції є професійною, оскільки доступ до інформації отримано ними в процесі здійснення службових обов'язків» [8, с. 21].

У цьому випадку, на нашу думку, уточнюється, що поняття таємниці кореспонденції і телефонних розмов виходить за межі особистого життя людини, оскільки в протилежному випадку його забезпечення третіми особами (операторами зв'язку, органами публічної влади) буде неможливим. Проте, доцільно зауважити, що з цієї точки зору (у контексті наведеного прикладу) мова йде про кореспондуючі такому праву обов'язки працівників сфери зв'язку, які не належать до категорії особистих обов'язків, вони є службовими та професійними. Тому, розглядаючи право на таємницю кореспонденції і телефонних розмов, буде досить некоректним обмежувати його вивчення та сферу дії виключно межами особистого життя;

— «хоча право на таємницю листування, телефонних розмов, поштових, телеграфних та інших повідомлень найменше відрізняється за змістом від права на недоторканість приватного життя, особистої та сімейної таємниці, однак воно іманентно включене до системи конституційних прав особистості, будучи пов'язаним з іншими основними правами» [8, с. 21]. Тобто, тим самим, не заперечуючи реального зв'язку зі сферою приватного життя, наголошується на тому, що право на таємницю кореспонденції і телефонних розмов, по-перше, відноситься до окремих особистих прав, по-друге, виходить за межі права на недоторканість приватного життя і, по-третє, пов'язане з правом на таємницю особистого та сімейного життя так само, як і з рештою основних прав людини (іншими словами, пов'язане не лише

з названим правом, а й з іншими, наприклад, з правом на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, що закріплене в ст. 34 Конституції України [9]), тобто їх зв'язок має відносний характер;

— «право кожного на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції тісно пов'язане з правом на невтручання до особистого та сімейного життя, передбаченого ст. 32 Конституції. Проте положення ст. 31 Конституції виходять за межі виключно приватного життя людини і не можуть бути зведені тільки до забезпечення особистої або сімейної таємниці. Вони однаково стосуються й сфери службових, ділових та інших суспільних відносин» [10; 11, с. 176]. У продовження викладеного вище, цією тезою акцентується увага на тому, що право на таємницю кореспонденції і телефонних розмов, по-перше, є ширшим за своїм змістом, тобто ним можуть охоплюватися відносини особистого характеру, однак цим не вичерпуються питання, які охороняються за допомогою регламентації та забезпечення цього права (мається на увазі, що спілкування може відбуватися на абсолютно будь-які теми). По-друге, з точки зору таємниць, які можуть передаватися шляхом відправлення кореспонденції і телефонних розмов, слід звернути увагу на те, що в контексті спілкування між особами, що мають відповідне відношення (доступ до певної інформації, можуть зачіпатися (або безпосередньо передаватися) відомості, які є як особистою та сімейною таємницею, так і комерційною або державною. Звідси випливає

висновок, що визначення цього права як додаткової гарантії збереження тільки особистої та сімейної таємниці є недалекоглядним.

Наведені аргументи, які становлять сутність концепції розуміння права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов як самостійного права, мають певний сенс та дозволяють ширше поглянути на це право, його зміст та призначення. Разом з тим, на нашу думку, їх можна доповнити, що дозволить набуті такій позиції довершеного вигляду. Зокрема, орієнтуючись на причини виділення «особистісної» концепції, відзначимо наступне:

— на відміну від російського законодавства, Конституція України закріплює право на таємницю кореспонденції і телефонних розмов відокремлено від решти прав, виділяючи для нього окрему статтю. Більш того, слід поглянути на його розміщення в Основному законі — стаття, що регламентує назване право (ст. 31), розміщена перед статтею, яка встановлює право на недоторканість особистого та сімейного життя (ст. 32). Вважаємо, що такий підхід українського законодавця можна трактувати як: офіційне визнання самостійного значення та цінності права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов; розділення сфери захисту кожним із названих конституційних прав; розуміння недоцільності обмеження права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов особистою (сімейною) сферою;

— у радянські часи законодавець вимушений був під впливом відомих обставин та процесів, які відбувались у державі та світі, закріпити право

на таємницю кореспонденції і телефонних розмов. Проте, у той же час, регламентація цього права мала декларативний характер, а реальне дотримання та забезпечення основних прав людини і громадянина не здійснювались. Тому ретельність формулювання та продуманість нормативного закріплення зазначеного права, умовно кажучи, не були важливими, як і не визнавалась цінність та значущість його реалізації. Проте, сучасний стан правового регулювання суспільних відносин обумовлюється новою ідеологією та політичним курсом на ефективне забезпечення основних прав і свобод населення, які суттєво відрізняються від радянських. Враховуючи це, вважаємо недоречним застосування радянського підходу до нормативно-правового забезпечення права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов при тлумаченні сутності останнього, оскільки він (цей підхід) є не сучасним, застарілим, таким, що не відповідає правовим реаліям сьогодення;

— закріплення міжнародно-правовими актами в межах однієї статті права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов разом з іншими особистими правами зовсім не означає, що вони всі є «субправами» (тобто складовими частинами одного права). Це самостійні, різні права, кожне з яких має окреме значення. Звичайно, є беззаперечним той факт, що вони всі мають певні точки перетину, які взято за критерій, що слугував причиною для їх регламентації в межах одного правового положення. Однак, очевидним є і те, що ними (такими точками — спільними або

суміжними питаннями) не обмежується ані зміст, ані значення цих прав. Більш того, варто зважати на те, що названі вище міжнародно-правові документи мають загальний характер, а тому цілком природним є застосування певного узагальнюючого підходу при регламентації групи прав і свобод людини і громадянина.

З викладеного можемо побачити, що підстави для обмеження права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов виключно приватною (особистою та сімейною) сферою відсутні, і, навіть більше, — є вагомі обставини, які дозволяють вести мову про самостійне значення цього права, зміст якого є ширшим за той, що пропонується представниками «особистісної» концепції. Для остаточного доведення нашої позиції, маємо звернутись ще до декількох факторів, які, на нашу думку, відіграють не останню роль в обґрунтуванні зазначеного. У першу чергу, мова йде про звужене тлумачення поняття «приватне життя».

У цьому ракурсі, слід навести позицію Європейського суду з прав людини, який у своїх рішеннях [12; 13] встановлює, що поняття «приватного життя» є широким і не піддається вичерпному визначенню [14, с. 26]. Воно є ширшим, як відзначає з цього приводу Х. Хембах на підставі аналізу численних судових рішень, аніж те, що загально розуміється як «приватність» або просто «право бути залишеним у спокої», включаючи до себе, зокрема, особисту автономію та розвиток, можливість взаємодіяти з іншими людьми, фізичну та психологічну недоторканість, а також

певною мірою репутацію особи [14, с. 26–27].

Розвиваючи цю думку, Т. Фулей відзначає, що, як вбачається з практики Європейського суду з прав людини за ст. 8 Конвенції, право на повагу до «приватного життя» є правом на приватність, правом жити так, як кожен того бажає, і бути захищеним від оприлюднення фактів приватного життя. Певною мірою це передбачає також право встановлювати та підтримувати зв'язки з іншими особами, особливо коли йдеться про висловлення почуттів, а також для розвитку та ствердження себе як особистості [14, с. 28]. Воно охоплює: персональні дані про людину; деякі аспекти фізичного та соціального «я» особи; встановлення та підтримання стосунків з іншими людьми та зовнішнім світом; ім'я, прізвище особи (зміна, написання); зовнішній вигляд особи; визначення персональної ідентичності (вибір імені, способу одягатись, сексуальна ідентичність тощо); право визначати своє приватне життя і можливість ознайомлення з ним інших осіб; право на доступ до інформації, пов'язаної з особою та визначенням її правового статусу; здоров'я людини, медичне втручання, вільне розпорядження своїм тілом; збирання медичних даних, складання історії хвороби, конфіденційність медичних даних; право особи на фізичну і моральну (психічну) цілісність; право особи на безпечне довкілля; відсутність численних щоденних незручностей, пов'язаних з ідентифікацією особи; право на приватний простір тощо [14, с. 28–30].

Отже, обсяг категорії «приватне життя», як вбачається з наведеного, є значно ширшим, аніж зазначають про це представники «особистісної» концепції. Відповідно до позиції Європейського суду з прав людини, це поняття відрізняється за рисою причетності до особи та включає будь-які відносини, що стосуються людини та її сприйняття як себе, так і зовнішнього світу. У світлі такого розуміння приватного життя, що впливає з невичерпного переліку, наведеного вище, відзначимо, що до «приватної сфери» можна віднести практично будь-які права особи лише за тією підставою, що їх реалізація пов'язана з життєдіяльністю людини. Наприклад, назване право особи на безпечне довкілля, яке, як нам відомо, жодним чином не обмежується особистим та сімейним життям. Звідси можемо зробити висновок, що ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, проголошуючи право на таємницю кореспонденції в контексті поваги до приватного та сімейного життя, не зводить назване право до меж «особистого» життя.

Крім того, у продовження викладу про ширше значення поняття «приватне життя», слід розглянути це питання і під іншим кутом. А саме, як вказує Т. Фулей, на підставі аналізу дефініцій термінів «приватний» та «особистий», які містяться в словниках української мови [15, с. 861, 1110], ці слова можуть вживатись як синоніми — наприклад, коли йдеться про компонент їх значення «що стосується якої-небудь особи; пов'язаний з нею», «який належить окремій особі». Разом із тим, відтінками терміна

«приватний» в українській мові є «неділовий», «неофіційний», тоді як терміна «особистий» — «персональний, власний», «безпосередній», такий, що «виражає індивідуальні особливості, нахили» [14, с. 28].

Врахування лексичного, семантичного аспекту розуміння цих понять, по-перше, сприяє відмежуванню категорій «приватне спілкування», «приватна кореспонденція», а також права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов у контексті «поваги до (недоторканості) приватного життя» від «особистої» складової цих понять. У зв'язку з цим, наголосимо на тому, що поняття «особисте» є одним із проявів «приватного», що підтверджується розглянутим вище. По-друге, дозволяє виділити критерій для розмежування «приватного спілкування», «приватної кореспонденції», від решти сфер спілкування, решти кореспонденції, який, на нашу думку, і слугує підставою для встановлення питань (аспектів, сторін, відносин) функціонування суспільства, які підпадають під юридичний захист за допомогою регламентації і нормативно-правового забезпечення права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов.

Маємо на увазі критерій офіційності, який відповідним чином передбачає і рівень доступності інформації для ознайомлення з нею третіми особами. Такий підхід цілком узгоджується з чинним законодавством України. Наприклад, ч. 3 ст. 258 Кримінального процесуального кодексу України [16] встановлює, що «спілкування є приватним, якщо інформація передається та зберігається

за таких фізичних чи юридичних умов, при яких учасники спілкування можуть розраховувати на захист інформації від втручання інших осіб» [16]. Можемо побачити, що тим самим категорія «приватність» («приватне», «приватне життя») не обмежує спілкування осіб особистою та сімейною сторонами життя людини, однак ставить можливість його захисту, охорони юридичним інститутом таємниці кореспонденції і телефонних розмов у залежність від певних умов, за яких треті особи можуть мати доступ до цих відомостей, зокрема:

— від фізичних, тобто в силу доступності, наочності, неприхованості інформації, яка пересилається кореспонденцією або передається в інший спосіб. Інакше кажучи, коли відсутні фізичні перепони для ознайомлення зі змістом кореспонденції чи телефонних розмов. Наприклад, під час виконання службових обов'язків, маючи відповідний доступ до сортування, перегляду, фіксації кореспонденції юридичної особи або ж органу публічної влади тощо;

— від юридичних, мається на увазі як правовий статус відомостей (належність їх до конфіденційної інформації в силу закону), так і можливість залучення кореспонденції, використання отриманої інформації у процесі здійснення юридично значимої діяльності. Іншими словами, у випадках, якщо кореспонденцію можна без погодження з іншими особами та без отримання за встановленою законом процедурою дозволу на доступ до неї використовувати, приєднувати до інших документів, розцінювати як

складову певного юридичного процесу, то така кореспонденція не вважається приватною.

За таких умов кореспонденція не є приватною, якщо це, наприклад:

— оферта та акцепт оферти, здійснені шляхом листування, оскільки вони є складовими процесу оформлення юридичного договору, долучаються до нього, до них мають доступ особи, залучені до укладення та виконання договору тощо (ч. 1 ст. 207, ст.ст. 641, 642 Цивільного кодексу України [17]);

— обмін претензіями, оскільки це процесуальні документи, які можуть долучатись, як приклад, до позову (а судочинство, нагадаємо, за загальними правилами здійснюється на засадах гласності) (ст. 44, розд. II Господарського процесуального кодексу України [18]);

— процедурні акти, офіційні документи нормативного та адміністративного характеру, які надсилаються в контексті реалізації повноважень публічної адміністрації (запити та відповіді на них, рішення про надання або відмову в наданні дозволів, ліцензій, розпорядження виконати певні дії, приписи тощо); та ін.

І навпаки, якщо треті особи позбавлені можливості законного (наразі мова не йде про санкціонований у встановленому законом порядку доступ до конфіденційної інформації) ознайомлення та використання інформації, яка передається за допомогою відомих засобів зв'язку, тоді така інформація може вважатися приватною та належить до предмету права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов.

Такий підхід до характеристики права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов органічно вписується в обґрунтування концепції розуміння зазначеного права як самостійного, значення якого є ширшим, ніж захист особистого та сімейного життя. Він дозволяє прояснити проблемні питання сприйняття сутності та призначення цього права в системі основних прав і свобод людини, у тому числі щодо встановлення кола відносин, які охороняються інститутом таємниці кореспонденції і телефонних розмов.

Таким чином, на сьогодні в наукових джерелах застосовуються дві протилежні концепції розуміння права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов, суттю яких є: 1) розуміння названого права як складової права на недоторканість приватного життя та звуження його призначення охороною відомостей щодо особистого та сімейного життя особи; 2) визнання самостійного значення цього права та його поширення на більшу сферу суспільних відносин, відповідно до чого охорона особистого життя є лише одним із його проявів. Проведений аналіз їх основних положень дозволяє констатувати доцільність застосування другої з названих концепцій, на користь чого слугує неактуальність причин існування «особистісної» концепції: орієнтація на радянське та сучасне російське законодавство, некоректність сприйняття міжнародно-правової регламентації досліджуваного права. Проявом останнього є, зокрема, необґрунтоване звуження поняття «приватне життя», яке відповідно до позиції Європейського суду з прав

людини, навпаки, включає практично всі сфери життєдіяльності людини, не обмежуючись рамками особистого життя та сім'ї. У цьому контексті запропоновано застосування критерію офіційності для визначення категорії приватної кореспонденції як предмету права на таємницю кореспонденції і телефонних розмов.

Список використаних джерел:

1. Шагара Г. В. Конституционное право граждан на тайну телефонных переговоров и его ограничение уголовно-процессуальными средствами : дисс. ... канд. юрид. наук : Спец. 12.00.02 «конституционное право ; конституционный и судебный процесс ; муниципальное право» ; 12.00.09 «уголовный процесс» / Г. В. Шагара. — М., 2014. — 188 с.
2. Всеобщая декларация прав человека. Принята и провозглашена в резолюции 217 А (III) Генеральной Ассамблеи от 10 декабря 1948 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Конвенция про захист прав людини і основоположних свобод : від 4 листопада 1950 [Електронний ресурс]. — Режим доступа : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступа : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
5. Конституція (Основний Закон) Української Соціалістичної Республіки, прийнята позачерговою сьомою сесією Верховної Ради Української РСР дев'ятого скликання 20 квітня 1978 року [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/888-09/ed19910830>
6. Конституция (Основной закон) Союза Советских Социалистических Республик (принята на внеочередной седьмой сессии Верховного Совета СССР девятого созыва 7 октября 1977 г.) [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://constitution.garant.ru/history/ussr-rsfsr/1977/red_1977/5478732/chapter/7/#block_700
7. Конституция Российской Федерации [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.constitution.ru/>
8. Скопец П. С. Государственно-правовое регулирование конституционного права граждан России на информацию и его ограничений : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : Спец. 12.00.02 «конституционное право ; муниципальное право» ; 12.00.14 «административное право ; финансовое право ; информационное право» / П. С. Скопец. — СПб., 2006. — 23 с.
9. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. — Х. : Право, 2012. — 768 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступа : http://pidruchniki.com/1655040249184/pravo/tayemnitsya_spilkuvannya
11. Панасенко Є. О. Право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції в Україні: поняття та правовий механізм забезпечення / Є. О. Панасенко // Матеріали 7 Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Правозахисний рух: історія та сучасність». — 2014. — С. 174–177.
12. Case of Peck v. The United Kingdom : The Judgment of The European Court of Human Rights (App. # 44647/98) on 28 Jan.

2003 [E-source]. — Mode Access : <http://portal.nasstar.com/75/files/Peck-v-UK%20ECHR%2028%20Jan%2003.pdf>

13. Справа «Прітті проти Сполученого Королівства» (Case of Pretty v. The United Kingdom) (заява № 2346/02) : Рішення Європейського суду з прав людини від 29 квітня 2002 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/980_210

14. Ахтирська Н. Стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стандарти застосування при здійсненні правосуддя / Н. Ахтирська, В. Філатов, Т. Фулей, Х. Хембах. — К. : Істина, 2011. — 200 с.

15. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.

16. Кримінальний процесуальний кодекс України : від 13 квітня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 9–10, № 11–12, № 13. — Ст. 88.

17. Цивільний кодекс України : від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.

18. Господарський процесуальний кодекс України : від 6 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 6. — Ст. 56.

Токар Н. В. Право на тайну корреспонденции и телефонных разговоров как самостоятельное право человека: обоснование научной концепции

В статье обосновано научную концепцию понимания права на тайну корреспонденции и телефонных переговоров как самостоятельного права. С этой целью предоставлено краткую характеристику сущности концепции понимания указанного права как составляющей права на неприкосновенности личной и семейной (частной) жизни, которую автором названо «личностной» концепцией. Приведены причины ее существования, среди которых выделены в том числе особенности международно-правовой регламентации права на тайну корреспонденции и телефонных переговоров и историческую обусловленность. Рассмотрены основные положения, которые выдвигаются учеными и формируют содержание концепции «самостоятельного права». Приведено ряд аргументов в пользу последней, чем обосновано нецелесообразность ограничения сущности и назначения права на тайну корреспонденции и телефонных переговоров исключительно рамками личной жизни. Для обоснования концепции «самостоятельного права» были рассмотрены отдельные научные взгляды ученых, позиция Европейского суда по правам человека, проанализировано актуальность применения и иная сторона понимания причин существования «личностной» концепции, учтено семантическое значение терминов «частное» и «личное». В этом контексте автором был сформулирован критерий «официальности», по которому следует определять, которая корреспонденция и какие телефонные переговоры составляют объект правовой охраны института тайны корреспонденции и телефонных переговоров.

Ключевые слова: право человека, право на тайну корреспонденции и телефонных переговоров, научные концепции, частная жизнь, Европейский суд по правам человека.

Tokar N. V. The right on privacy of correspondence and telephone conversations as independent human right: grounding of the scientific concept

The author of the article has grounded the scientific concept of understanding the right on privacy of correspondence and telephone conversations as an independent right. To achieve the objective the author has provided a brief characteristic of the essence of the concept of understanding the mentioned right as a component of the right to inviolability of private and family (private) life, which the author has called "personal" concept. The reasons for its existence have been provided; among them the author has outlined in particular, features of international and legal regulation of the right on privacy of correspondence and telephone conversations and historical conditioning. The main provisions that scholars put forward and form the content of the concept of "independent right" have been studied. The author has brought to a focus a number of arguments in favor of the mentioned concept and thus, has proved the inexpediency to limit the essence and purpose of the right on privacy of correspondence and telephone conversations exclusively by the framework of private life. For grounding the concept of "independent right" the author has considered certain scientific points of view of scholars, the position of the European Court of Human Rights; has analyzed the relevance of using and the other side of understanding the causes of "personal" concept's existence; has taken into account the semantic significance of the terms "private" and "personal". In this context, the author has formulated the criterion of "formality", which is to be considered while determining, which correspondence and what kind of telephone conversations are the object of legal protection of the institution of privacy of correspondence and telephone conversations.

Key words: human rights, the right on privacy of correspondence and telephone conversations, scientific concepts, private life, European Court of Human Rights.

Стаття надійшла до друку 18 березня 2016 р.